

EDITA SPAHIĆ

NUSRET DREŠKOVIĆ

Univerzitet u Sarajevu

Prirodno-matematički fakultet

Zmaja od Bosne 33–35, BA-71000 Sarajevo

edita.spahic@pmf.unsa.ba

nusret@d@pmf.unsa.ba

PRILOG POZNAVANJU ETIMOLOGIJE OJKONIMA VRBANJA I VRBANJUŠA (SARAJEVO, BOSNA I HERCEGOVINA)

Rad donosi detaljnu etimologijsku analizu sarajevskih ojkonima *Vrbanja* i *Vrbanjuša*, s objašnjenjem izvanjezične stvarnosti u kojoj su nastali, jer je prethodna etimološka analiza bila neprecizna i dovela je do nepotpunih zaključaka o mogućem jezičnom podrijetlu ojkonima i njihovoj starosti. Etimološka i motivacijska analiza ojkonima, kao i istraživanje izvanjezične stvarnosti kao elementa u procesu nastanka toponima, temelje se na osmanlijskim defterima iz razdoblja 1455. – 1604. godine, topografskim kartama i regulacijskim planovima sarajevskog područja objavljenim u razdoblju 1882. – 1949. godine te drugim književnim izvorima. Predložena je etimološka analiza prema kojoj je toponimska osnova ovih ojkonima antroponim *Vrban* izveden iz latinskog antroponima *Urbanus*, iz kojeg je, nakon slavenske prilagodbe *Urbanus* > *Vrban*, posvojnim sufiksom *-j* izveden toponim *Vrbanja*. Ojkonom *Vrbanjuša* je izveden sufiksom *-uša* iz ojkonima *Vrbanja*. Ovakav zaključak se temelji i na izvanjezičnoj stvarnosti, koja se odnosi na kulturnu povijest grada.

1. Uvod

Grad Sarajevo, kao jedan od najvećih privrednih i kulturnih centara u regiji, stoljećima zauzima važno mjesto na kulturnohistorijskoj karti regije i svijeta. Jedan od glavnih nosilaca njegova kulturnohistorijskog značaja je sarajevska onimija. Onimi su pouzdan vremenski i prostorni podatak u identifikaciji ljudi i prostora, dakle, pomoću njih se orijentiramo u prostoru i potvrđujemo u društvu. Oni su uvijek motivirani izvanjezičkom stvarnošću i jedan od zadataka onomastike je utvrditi šta se iz te stvarnosti zadržalo u onimu (Hadžimejlić 1987: 66).

Bogata historija sarajevskog područja iznjedrila je i svoju onimiju, koja seže i do predindoevropskog doba, na šta ukazuje etimologija hidronima Bosna (Skok 1971: 191; Šimunović 2013: 199). Sarajevska onimija, nažalost, slabije »pamti« život Dezitijata i rimsku vladavinu na ovom području, a vrlo živo »govori« o naseljavanju Slavena te vladavini Osmanlijskog Carstva, Austro-Ugarskog Carstva kao i kasnijim društveno-političkim uređenjima.

U blizini današnjega grada su postojale poznate neolitske kulture: kakanjska i butmirska, a zatim kulture bronzanog doba u Lašvanskoj dolini i na Debelom brdu kod Sarajeva, kada kulturni utjecaji na današnje gradsko područje dolaze sa sjevera, dolinom Bosne, koja je, već tada, važna saobraćajnica. Od 4. st. p. n. e. Jadransko more postaje dio svjetskog trgovinskog puta, pa se dinarski prostor okreće prema zapadnoj strani. U to doba aktivan je samo jedan pravac: od mora ka unutrašnjosti (Bakaršić 1966: 33–34). Ostaci prahistorijskih naselja od neolita do mlađeg bronzanog doba nađeni su u Butmiru, Vojkovićima, Kotorcu, Semizovcu, Blažuju, zatim na užem gradskom području: na Soukbunaru, Debelom brdu, Zlatištu, na uzvišenjima iznad Bistričkog potoka, na Ravnim Bakijama, Ophođi, Kokorevcu. Područje današnjeg Sarajeva su naseljavali pripadnici ilirskog plemena Dezitijata (Pašalić 1960: 69; Imamović 1997: 12–13).

U doba rimske vladavine, područjem današnjeg grada prolazila je cesta koja je vodila od Narone dolinom Neretve i preko planine Ivana ulazila u Sarajevsko polje. Cesta je, dalje, prolazila pravcem današnjih glavnih gradskih cesta preko Pašinog brda prema Mokrom, Romaniji i rijeci Drini. Uz ovu cestu su postojale sporedne ceste, zatim naselja i građevine, koje govore o bogatom i raznovrsnom životu na ovom području u vrijeme rimske vladavine. Iako su arheološka istraživanja preduzeta u cilju otkrivanja ostataka rimske kulture na ovim područjima, otkopavanja su pokazala da je i u predrimskom periodu područje uz ovu cestu bilo živo naseljeno, što potvrđuju brojni ostaci prahistorijskih naselja na ovom potezu, dakle, rimska naselja su sagrađena na ostacima prijašnjih, ilirskih naselja ili su ih nadogradila (Pašalić 1960: 60, 80). Arheološka istraživanja su pokazala da su na današnjem gradskom području postojala rimska groblja (na Stupu i zapadnom gradskom području), poljoprivredni objekt (na Stupu), rimska naselja (u Švrakinom Selu, u zapadnom gradskom području, današnjoj Vrbanji), ciglana (na lijevoj obali Miljacke), keramička radionica (uz Koševski potok), vojno utvrđenje (Debelo brdo, za koje se smatra da je postojalo neprekidno od 1. do 6. st. n. e.), rimska putna stanica u današnjem centru grada. Okolina današnjega gradskog područja je, također, bila naseljena, na šta ukazuju ostaci na području današnjeg Trnova (rimsko naselje), Hrasnice (poljoprivredno dobro), Vogošće (rimske građevine), Semizovca, Vojkovića (stražarnica) (Pašalić 1960: 69). U blizini grada, na današnjoj Ilidži, od 1. do 4. st. n. e. postojala je gradska

samoupravna općina res publica Aquae S., za koju se pretpostavlja da je postala i rimska kolonija (Pašalić 1960: 69, 80–82; Bakaršić 1966: 37; Bojanovski 1988: 149).

Za ovaj rad je posebno značajno otkriće ostataka naselja u zapadnom gradskom području, današnjoj Vrbanji, gdje su otkopani temelji i zidovi rimskih zgrada, sa arheološkim ostacima, koji upućuju najranije na 4. st. Pored tih zgrada, u nekadašnjoj Vasiljevoj bašči, otkopano je groblje sa grobovima iz prahistorijskog, rimskog i kasnijeg vremena, a grobovi iz prahistorijskog perioda su pronađeni i na području od Tvornice duhana preko Kampusa do Vrbanje. Uzvodno su nađeni ostaci ciglane, koja je, vjerovatno, radila za naselje Aquae S. na Ilidži. Osobitosti slova na crijepovima ove ciglane ukazuju na 3. st., što ne ograničava njenu aktivnost samo na ovo stoljeće. Skoro sve rimske ciglane su se nalazile u živo naseljenim predjelima i uz veće rimske centre. Pretpostavlja se da je naselje na današnjoj Vrbanji bilo privredni centar, a Aquae S. je bila upravni centar područja (Pašalić 1960: 83, 87; Imamović 1997: 14).

U ovom radu, posebna pažnja posvećena je periodu pada Zapadnog Rimskog Carstva i naseljavanju Slavena na mjesta nekadašnjih rimskih naselja. Iako je područje centra Sarajeva bilo naseljeno u vrijeme rimske vladavine, što pokazuju brojni arheološki artefakti, u njegovoj toponimiji nalazimo tek dva toponima, za koje je moguće da uporno čuvaju sjećanje na ovo razdoblje – ojkonimi *Vrbanja* i *Vrbanjuša*. Etimologija sarajevskih ojkonima *Vrbanja* i *Vrbanjuša* dosada nije detaljno ni sistemski istraživana, osim kratke bilješke u dnevnoj štampi (Šabanadžović 2015), ali su istraživani isti i slični ojkonimi na drugim područjima, npr. u Banjoj Luci i Hrvatskoj. Međutim, iako su toponimi sa različitih područja isti ili slični, izvanjezička stvarnost, kao sastavni dio toponima, može imati presudnu ulogu u tumačenju njihove motivacije, pa ih treba istraživati kao zasebne toponime.¹

2. Materijal i metodologija

Dokumentacijskom metodom, kao jednom od indirektnih metoda, prikupljeni su sekundarni eksterni podaci, dostupni u literaturnim izvorima, i analizirani metodom analize sadržaja (Vujević 2002: 153; Bajgorić i Somun-Kapetanović 2012: 118, 127).

Dakle, jedinice analize sadržaja su literaturni izvori te topografske karte, katastarski i regulacioni planovi sarajevskog područja objavljeni u periodu 1882. – 1976. god. Na ovaj način prikupljeni likovi ojkonima *Vrbanja* i vanjezič-

¹ Npr., naselje *Vrbanja(a)* se ne bi moglo dovoditi u vezu sa jezičkim porijeklom iz latinskog jezika ako na njegovom mjestu nisu postojali materijalni dokazi o prisustvu rimske kulture ili se ne bi moglo dovoditi u vezu sa titulom bana ako na tom području takva titula nije korištena.

ka stvarnost u kojoj su nastali i mijenjali se, a koji čine uzorak analize sadržaja, analizirani su kvalitativnom ili nefrekvencijskom analizom sadržaja, u okviru koje su određene kategorije analize sadržaja: sadržajne i formalne. Sadržajne kategorije analize govore o vrsti sadržaja, načinu na koji se sadržaj tretira, otkrivaju vrijednost i ciljeve njegova bilježenja, način ostvarivanja tih ciljeva, koje se osobine upotrebljavaju pri opisu sadržaja, odakle i od koga je informacija potekla i kome je namijenjena, mjesto i vrijeme na koje se odnosi zabilježeni sadržaj. Od formalnih obilježja analize sadržaja korišteni su vrsta medija i gramatički i sintaktički oblici sadržaja (Vujević 2002: 153–160).

Etimološkom analizom utvrđeno je jezičko prijeklo ojkonima i njegova motivacija, tako što je jezičko porijeklo ojkonima posmatrano, preko indikatora – korijena riječi, kao zavisna varijabla u odnosu na nezavisne varijable: latinski i praslavenski jezik (Vujević 2002: 154).

3. Rezultati i diskusija

3.1. Etimološka i motivacijska analiza ojkonima *Vrbanja*

Na osnovu literaturnih istraživanja utvrđeno je da je ojkonom *Vrbanja* (*Vrbaña*²), danas u gradskoj općini Novo Sarajevo, prvi put zapisan u Bašeskijinom *Ljetopisu* iz 18. st. (Bašeskija 1997: 36, 57, 58, 75, 77, 78) i u istom liku potvrđen na kartama sarajevskog područja objavljenim u periodu 1882–1949. god. (Matasić 1882; Sarajevo 19??³, Studnička 19??, Walny 1908; Sarajevo 1914; Grad Sarajevo sa okolicom 1937; Priručni plan grada Sarajeva 1949). Kreševljaković (1991b: 201, 261) bilježi lik *Vrbanje*, a Bejtić (1973: 405) navodi da je ovaj kraj nekad nosio naziv *Vrabanje* (up. sarajevski toponim *Grdonj* (*Grđoń*),⁴ koji se nekada bilježio i kao *Gradonj*, što se i danas može čuti (Spahić 2025: 148), gdje je glas *a* u prvom slogu ubačen zbog lakšeg izgovora) i posebno napominje dugi i ravni drugi slog, pri čemu, vjerovatno, misli na postakcenatsku dužinu. Primjećuje se da su likovi *Vrabanje* / *Vrbanje* i *Vrbanja* kompetitivni u 19. st. i u 20-im i 30-im godinama 20. st., a preovladao je lik *Vrbanja*. Na popisu sarajevskih ulica iz 1900. god. nalazi se lik *Vrbanija* (Zlataar i dr. 2006: 153), koji je, vjerovatno, prilagodba, odnosno, uklapanje u »mikrotoposistem« ojkonima nastalih oko istoimenih krematonima – mostova duž Miljacke: *Šeherija*, *Ćumurija*, *Drvenija*, *Čobanija*, *Skenderija*, *Vrbanija*. Uporedo sa nazivom *Vrbanija*, most u ovom naselju ima kompetitivni naziv *Čerišanski most*, zabilježen na kartama izdatim do 1908. god.,

² Toponim je akcentiran na osnovu izgovora informatora Bakira Rizvana, rođenog 2000. godine u Sarajevu.

³ Upitnikom se obilježava nepoznata godina izdavanja.

⁴ Toponim je akcentiran na osnovu izgovora informatora Bakira Rizvana, rođenog 2000. godine u Sarajevu.

a već 1937. god. naziv mosta je *Vrbanja*, kako se donedavno i zvao. Iako se, danas, taj most službeno zove *Most Suade i Olge*, stanovništvo ga i dalje naziva *Vrbanja*. Bašeskija (1997: 311) bilježi da je drvena *Ćirišhana ćuprija* izgrađena 1793. god., dok prevodilac u napomeni navodi da je tada, vjerovatno, obnovljen već postojeći most. Sergejevskij (1947: 14) navodi da se, sa *Vrbanja* mosta, ostaci turskog mosta vide u rijeci.

Dosadašnja etimološka tumačenja ovog i sličnih ojkonima u Hrvatskoj većinom ukazuju da se u toponimskoj osnovi nalazi pridjev izveden iz leksema *vrba* f. ‘*Salix* sp., iva’ < psl. **vbrba* < ie. **werb^h*- ‘šiba; palica; vrtjeti; uvijati, savijati’ (Matasović, Ivšić Majić i Pronk 2021: 567; Snoj 2015, vrba; Halilović, Tanović i Šehović 2009: 90). Iz ovog leksema je praslavenskim sufiksom **-bnъ* izveden pridjev potvrđen u toponimu *Vrbno*, kasnije poimeničen sa *-ik* u *Vrbnik*, zapisanom 1388. godine, odakle je etnik *Vrbenčani* i pridjev *vrbanški*. Toponimi *Vrbova* i *Vrbovsko*,⁵ koje navodi Skok (1971: 619), su, također, izvedeni iz leksema *vrba*, up. i elipsasti mikrotoponim *Vrbovi* na Ilidži kod Sarajeva (Spahić i Drešković 2024: 65) te sarajevske oronime *Vrbe* i *Vrbica*, koji je i istoimeni hidronim (Spahić 2025: 284). Hraste (1956: 347) navodi hvarske toponime *Vrba*, *Vrbanj* i *Vrbovska* sa ovim korijenskim morfemom. Toponime sa fitonimskom osnovom navodi i Moguš (1976: 66): *Vrban*, *Vrbe*, *Vrbica*, zatim Milić i Vidović (2018: 86) *Vrbnjāk*. Prema Skoku (1950: 184; 1973: 620), iz leksema *vrba* je izveden toponim *Vrbanj* na Hvaru, međutim up. *Juranj* ‘Juranov’ kod istog autora (Skok 1950: 24). Prema Filipiju (1984: 136), za hidronime *Vrvanj* i *Vrvunj* u zaderskim selima *Kali*, *Preko* i *Poljana* treba uzeti u obzir i latinsku osnovu *urban*, sa alternacijom *b ~ v*, a u hidronimu *Vrvunj* i alternacijom *a ~ u* ispred nazala. Skok (1973: 620) posebno izdvaja ojkonim i hidronim *Vrbanja* kod Banje Luke, za koji navodi da je, možda, vezan za etimologiju hidronima *Vrbas*, čije je antičko ime *Urbanus/Urpanus*, kasnije *Urbassus*, sa protezom *Vurbassus*, tako da bi *Vrbanja* bila nekadašnje antičko naselje na ušću ove rijeke u *Vrbas*: *Vrbanja* < **Urbania*, moguće i antičko naselje *Urbate* (kako predlaže Skok), nesigurno ubicirano na ušću Vrbasa u Savu (Ljubić 1889: 72; Bojanovski 1988: 382), up. predloženu etimologiju toponima *Lipljan* < **Ulpiana* (Pešikan 1976: 96). Također, isti autor pretpostavlja i moguću izvedenicu iz leksema *vrba*.

Inače, toponimi sa fitonimom u toponimskoj osnovi se tumače tako ako je područje obraslo tom biljkom, up. *Bòrāne* i *Krūškāne* (Spahić i Drešković 2023: 16); *Zājablānje* (Vidović 2021: 185), *vrbanje* ‘vrbovo grmlje, vrbak’ (Jedvaj i dr. 1973–1974: 430), a vrlo lako mogu biti protumačeni kao toponimi sa antroponimskom toponimnom osnovom (gdje je antroponim izveden sufiksom *-an*, a pridjev sufiksom *-j*) zbog značenja koje nose tvorbeni morfemi: *Boranje* < antroponim *Boran* (Peco 1987: 272; Grković 1977: 42; moguće i od *boriti se* (Šimundić 1995:

⁵ Neki toponimi nisu akcentirani u literaturnim izvorima.

152)), ali i oronim *Boranja* < fitonim *bor* (Pavlović 2009: 56); zatim *Brèžāne* < antroponim *Brezan* (Spahić i Drešković 2024: 62), up. antroponim *Breza* m. (Smajić 2022: 316) i ojkonim *Brèzovice* < stariji lik *Brezojevice* < antroponim *Brezoje* u toponomastikonu *Plava*, gdje samo stariji lik ojkonima upućuje na antroponimsku toponimnu osnovu (Spahić 2021: 163; Memić 1989: 407); oronim *Ceranja* < ojkonim *Ceranja* < antroponim *Ceranja*, up. prezime *Ceran*, *Ceranja* (Pavlović 2018: 25); *Dànčāne* < hipokoristik *Danac* < hipokoristik *Dane* < antroponim *Daniel* (Milić i Vidović 2018: 81). Također napominjemo da je danas, često, područje ovakvih toponima zahvaćeno urbanizacijom, pa je teško zaključiti kakav je bio biljni pokrov, ako ga je bilo. Međutim, područje *Vrbanje* i *Vrbanjuše* jesu staništa vrbe.

Međutim, ako obratimo pažnju na izvanjezičku stvarnost sarajevskog toponima, koja se odnosi na kulturnu historiju grada kao važnog elementa u nastanku toponimije, vidjet ćemo da mnogi arheološki ostaci svjedoče da je na području današnje *Vrbanje* u rimsko doba postojalo naselje ili naseljeni kraj između *Koševskog potoka* i potoka *Sušice*. Posebno značajni za ovu tvrdnju su arheološki ostaci fabrika za izradu cigle i keramike, gdje su stanovnici ovog naselja radili, zatim, ostaci njihovih grobova na groblju u nekadašnjoj *Vasiljevoj bašči*, odmah do današnjeg mosta *Vrbanja*, dakle, na rubu naselja, kao i ostaci utvrde iznad *Vrbanje*, na *Debelom brdu*, odakle je ono moglo biti branjeno. Ovo područje su, kasnije, naselili Slaveni (Sergejevskij 1947: 49–50; Pašalić 1963: 42; Bakaršić 1966: 41; Bajo 1974: 63; Bojanovski 1988: 152; Basler 1991: 4; Fekeža 1997: 21–22; Imamović 1997: 14, 16; Paškvalin 2000: 39).

U ovom radu se, na osnovu navedene izvanjezičke stvarnosti, koja se odnosi na kulturnohistorijske faktore, predlaže etimološka analiza samo sarajevskog ojkonima *Vrbanja* < *Vrban* + *-j* + *-a*, kojom se može dokazati da je ovo rimsko naselje, danas nepoznatog imena, ali na istom mjestu kao i današnja *Vrbanja*, nosilo naziv nastao iz latinskog antroponima *Urbanus*, koje su njegovi kasniji stanovnici, Slaveni, izgovarali *Vrban* i iz kojeg je, nakon slavenske prilagodbe *Urbanus* > *Vrban*, posvojnim sufiksom *-j* izveden toponim *Vrbanja*. Ovakav etimološki proces bi obuhvatio i opravdao izvanjezičku stvarnost, koja se odnosi na kulturnu historiju grada, kao važnu komponentu u nastanku toponima jer naselje izgubljenog imena datira iz rimskog perioda sarajevske historije.

Slavenskim antroponimima, hipokoristicima i patronimima *Vrba*, *Vrban*, *Vrbica*, *Vrbac*, *Vrbačović*, *Vrbanac* mnogi autori pretpostavljaju nastanak iz latinskog antroponima *Urbanus* ‘gradski’ (Grković 1977: 12, 58; Šimundić 1982: 17; 2006: 373; Maretić 1886: 135, 141; Pavlović 2009: 171; Šimunović 2009: 154, 159; Jedvaj i dr. 1973–1974: 427; Putanec 1968: 57), up. etimologiju toponima *Vrsar* nastalog iz lat. *Ursaria*, sa protetskim *v* i slogotvornim likvidom nastalim iz **br/*br* < **ir/*ur* (Holzer 2011: 45, 60–61, 161). Latinski antroponim

Urbanus može biti izveden iz pridjeva *urbanus* ili iz gentilicija *Urbanus* koji je, prema Radman-Livaja (2014: 276, 277, 290), vjerovatno latinskog porijekla, kao i imena *Urbanus*, *Urbana* (up. *Urbanus* > *Vrbanivs* i *Urbanus* > *Vrbanvs*), s napomenom da je *Urbanus* moguće i keltskoga porijekla. Napominjemo da je u ovom istraživanju važna *etymologia proxima*, jer ukazuje koja kultura je imala neposredni utjecaj na kulturnu historiju grada Sarajeva, dakle, koji je jezik davatelj, a ne *etymologia remota*, koja, u ovom slučaju, nije važna (Spicijarić 2009: 80; Muljačić 2003: 95; Pliško 2016: 29).

U prilog pretpostavci da je slavenski antroponim *Vrban* izveden iz leksema *vrba* ukazuje mogućnost da je sufiks *-an*, inače antroponimski sufiks, dodan na ovaj leksem (Peco 1987: 274; Gošić 1987: 308; Skok 1971: 38; Grković 1983: 73; Matasović 2014: 122; Vaillant 1974: 618), a antroponimi, većinom ženski, izvedeni iz fitonima čine jednu od najvećih i najstarijih grupa slavenskog onomastikona (Grković 1983: 37). Također, u imeničkoj tvorbi, izvedenice sufiksom *-an* označavaju uglavnom čovjeka ili životinju, npr. *brèzan* m. 'životinja brezaste dlake' (Babić 1991: 520–521). Pojedini autori navode antroponime ili imena životinja sa leksemom *vrba* u korijenu: antroponim *Vrban* (Ivanova 2006: 96), samo ženske antroponime *Vrba*, *Vrbica* (Šimundić 2006: 373); samo ime volu ili ovnu *Vrban* (Jedvaj i dr. 1973–1974: 427).

U srednjovjekovnim bosanskim i humskim dokumentima bilježe se antroponimi i hipokoristici sa osnovom *Vrb-*: *Vrbac*, *Vrbak*, *Vrbica*, *Vrbić*, za koje nije jasno da li su, i koji od njih, latinskog ili slavenskog porijekla (Pješčić 2024: 436).

Na antroponim *Vrban* ukazuje i praslavenski sufiks **-jb* > *Vrbanje*, *Vrbanovo* (selo), up. *Velimlje* < **Velim-(l)-ja* (voda) (Torkar 2018: 197), zatim *Županja* < **Županje* (selo, imanje) < **Županj* < *župan* + psl. **-jb* (Šimunović 2009: 261), toponim *Budánje* < demonim *Budanje* pl. 'stanovnici Budanovog sela' < antroponim ili hipokoristik *Budan* + psl. **-jb* (Snoj 2009: 85), sarajevski toponim *Draguljac*, nekad *Dragulje* < antroponim *Dragul* + psl. **-jb* (Spahić 2025: 131), up. i oronim *Vrbanova špica* u Sloveniji (Milojević 1937: 261). Praslavenski sufiks **-jb* < ie. **io* je baltoslavenski i sveslavenski pridjevski sufiks, danas skoro izvan upotrebe. Osnovna funkcija mu je bila tvorba posesivnih pridjeva od antroponima i apelativa, koji označavaju živa bića. Očuvao se u toponimiji, gdje je vrlo čest, i veže se sa brojnim sufiksima: *-ača*, *-ad*, *-aj*, *-ak*, *-ar*, *-ura*, *-uša* (Skok 1971: 741).

Na osnovu analize tvorbenih morfema može se zaključiti da toponimska osnova ojkonima *Vrbanja* može biti antroponim *Vrban* < lat. *Urbanus* (što je zastupljenije u literaturi) ako obuhvatimo i izvanjezičku stvarnost, koja se odnosi na kulturnohistorijske faktore, i činjenicu da je na mjestu današnje *Vrbanje* postojalo rimsko naselje, koje su naselili Slaveni.

Antroponim *Vrban* nije zabilježen ni u jednom osmanlijskom defteru vilajeta *Hodidide*, kasnije nahije *Saraj*, kao ni u srednjovjekovnim bosanskim poveljama, što, s obzirom na mogućnost njegove pojave u toponimskim osnovama ojkonima *Vrbanja* i *Vrbanjuša*, upućuje na njegovu pripadnost vrlo starom antroponimskom sloju sarajevskog kraja, kojeg čuva samo sarajevska toponimija (Pešikan 1976: 100), a koji obuhvata antroponime: *Bak* (> *Bakije*, ojkonim), *Crepol* (> **Crepolje*, nepotvrđeni ojkonim > *Crepoljsko*, oronim), *Hreša* (istoimeni ojkonim), *Jagomir* (istoimeni ojkonim), *Nahor* (> *Nahorevo*, ojkonim), *Nebočaj* (istoimeni ojkonim), *Ogost* (> *Vogošća*, ojkonim), *Sedrag* (> *Sedraž*, ojkonim), *Zu(j)emir* (> *Zuemlja*, stari lik hidronima *Zujevina*), *Žitko* (> *Žički potok*, hidronim).

3.2. Etimološka i motivacijska analiza ojkonima *Vrbanjuša*

Na osnovu literaturnih istraživanja utvrđeno je da je ojkonim *Vrbanjuša* (*Vrbànuša*⁶), danas u gradskoj općini Stari Grad, prvi put zapisan u Bašeskijinom *Ljetopisu* iz 18. st. kao ime mahale nastalo u narodu, a koja se službeno zvala *Sarač Alijeva Mahala* / *Mahala Sarača Alije* (Bašeskija 1997: 357; Zlatar 1996: 47). U Bašeskijinom *Ljetopisu* nalazi se lik *Vrbanjuška* u komentaru prevodioca Mehmeda Mujezinovića (Bašeskija 1997: 39).

U dosadašnjim etimološkim istraživanjima zabilježena je etimološka analiza ovog ojkonima *Vr(h) + banj(e) + -uša*, kojom se ukazuje na prostorni smještaj toponima iznad nekadašnjeg sarajevskog potoka *Čerišana* (danas prekrivenog ulicom) poznatog kao mjesto pranja (Šabanadžović 2015), up. sarajevski hidronim *Ramića potok* / *Ramića banja*. U ovoj etimološkoj analizi nije navedeno da je moguće da leksem *banja* ukazuje na prostorni smještaj naselja u odnosu na gazi *Husrev-begov hamam*, stanovnicima Sarajeva poznat kao *Banja*, kako su se formirali i drugi nekadašnji sarajevski ojkonimi: *Banjski Brijeg*, *Iznad Banje*, *Niže Banje* (danas postoji kao hodonim), *Za Banjom* (Bejtić 1963: 260; Zlatar 1996: 59; Bašeskija 1997: 356). U istraživanom ojkonimu moguće je da se geografski položaj *Vrbanjuše* određuje i prema nekadašnjem naselju *Banjski Brijeg*, koje se nalazilo bliže ovom naselju, odnosno, ispod njega, up. jednu od predloženih etimoloških analiza hidronima *Vrvanj* na otoku *Hvaru* < *Vrvanj*, stariji lik *Vrvanj-Dolac* < *vrh + banj + dolac* ‘gornji dio banova doca’ (Filipi 1984: 136; Smodlaka 1946: 26).

Međutim, gubitak glasa *h*, pogotovo u medijalnoj poziciji, nije osobenost sarajevskog govora (Halilović, Tanović i Šehović 2009: 20, 28, 47), up. *Vrhbo-sna*, *Vrhovine* (srednjovjekovno selo u sarajevskom kraju), *Vrh Prača* (Handžić 2000: 154, 329), dok se, u posljednjim istraživanjima sarajevskog govora, spo-

⁶ Toponim je akcentiran na osnovu izgovora informatora Ramiza Rizvana, rođenog 1973. godine u Sarajevu.

radično bilježi njegovo slabljenje (nikad gubitak) u ovoj poziciji, npr. *Strà^hoč*,⁷ *Vr^hbòsna*,⁸ ali i potpun izgovor, npr., *Āhātovći*, *Bèhār*, *Šéhīn pòtok*, *Šéhina nīva* (Spahić 2025: 82, 94, 257, 258).⁹

Međutim, na popisu sarajevskih česama uočava se da je sufiks *-uša* < psl. **uxja* (Matasović 2014: 161) čest u tvorbi naziva česama i u većini slučajeva je izveden iz imena osobe koja je napravila česmu (*Armaganuša* < *Armaganđi Sinan-beg*, *Berkuša* < *Berko*, *Hadžiomeruša* < *Hadži Omer*, *Huremuša* < *Hurem-efendija*, *Kadinuša* < *kadija Bali-efendija*, *Sumbuluša* < prezime *Sumbul*) ili označava mjesnu pripadnost česme (*Čekaluša* < istoimeni hodonim, *Mejdanuša* < hodonim *Mejdan*, *Saračuša* < hodonim *Sarači*), osim u nazivima česama *Feredžuša*, *Tekuša* i *Zatikuša* (Kreševljaković 1991a: 149–190). Iz ovog ojkonima zaključujemo da sufiks *-uša* može nositi i značenje pripadnosti (Mataija 2019: 346; Nosić 1993: 48; Ćorić 1982: 151), što je česta pojava u sarajevskoj toponimiji. Na osnovu ovakvog značenja sufiksa *-uša*, može se pretpostaviti da je ojkonom *Vrbanjuša* izveden ovim sufiksom iz ojkonima *Vrbanja*, udaljenom oko 2 km nizvodno, kao mjesto koje pripada ovom naselju, up. hidronim *Vrbanja* i, iznad njega, oronim *Vrbanjska brda* u nekadašnjem Banjalučkom kotaru (Vujičić 1982: 271). Budući da se *Vrbanjuša* nekad nalazila pod šumom, moguće da se koristilo kao mjesto za sječū drva za ogrjev stanovnicima *Vrbanje*, up. sarajevske mikrotoponime *Branjevine*, *Duranovke hrastovi*, *Osječak*, kao i ojkonom *Perići* iznad kojeg je oronim *Zasjeka*, odakle su, vjerovatno, mještani ovog sela dovlačili drva za ogrjev.

Nepostojanje ovih toponima u rimskim i srednjovjekovnim bosanskim dokumentima i osmanlijskim defterima, te njihov prvi zapis tek u drugoj polovini 18. st., u *Ljetopisu* Mule Mustafe Bašeskije, objašnjava se njihovim prostornim položajem, posebno *Vrbanje*, jer su se uvijek nalazili na periferiji administrativnih centara i većih naselja: *Aquae S.*, župe *Vrhbosne*, podgrađa *Hodidida* i *Sarajeva*, pa se pretpostavlja da, u dugim periodima, nikako (*Vrbanjuša*) ili često nisu bili značajno naseljeni (*Vrbanja*), pa se nisu ni bilježili, iako su postojali, i da su se toponimi »aktivirali« tek naseljavanjem, up. sarajevske toponime: oronim *Žuč* i, nakon njegova naseljavanja, ojkonom *Žuč*, zatim oronim *Stupsko brdo* i ojkonom *Stupsko Brdo*, hidronime *Buča-potok* i *Vogošća* i ojkonime *Buča-Potok* i *Vogošća*, toponim *Alipašino polje* i ojkonom *Alipašino Polje*. Npr., u defteru iz 1604. god. vidimo da zapadnu granicu Sarajeva čine mahale *Donja Hiseta* i *Na Zelenom Mejdanu*, koje se nalaze sa obje strane *Vrbanje*, što ukazuje na to da

⁷ Toponimi su akcentirani na osnovu izgovora informatora Ramiza Rizvana rođenog 1973. godine u Sarajevu i Bakira Rizvana, rođenog 2000. god. u Sarajevu.

⁸ Toponim je akcentiran na osnovu izgovora Muhameda Hamamdžića, rođenog 1958. godine u Sarajevu.

⁹ Toponimi su akcentirani na osnovu izgovora informatora Ramiza Rizvana, rođenog 1973. godine u Sarajevu i Bakira Rizvana, rođenog 2000. godine u Sarajevu.

Vrbanja početkom 17. st. nije bila naseljena ili je pripadala jednoj od navedenih mahala, što ne znači da toponim nije postojao.

Također, sarajevsko područje u srednjovjekovnoj bosanskoj državi ima sekundarnu ulogu i zbog toga o njemu ima vrlo malo podataka u ovom periodu bosanskohercegovačke historije (Ančić 2000: 65–66).

Činjenica da ovih toponima nema u popisu *Bosanskog krajišta* iz 1455. god., kojim je konstatirano zatečeno stanje na sarajevskom području neposredno nakon dolaska Osmanlija, može se objasniti osobitošću ovog deftera da ne sadrži popise carskih, vezirskih niti beglerbegovskih hasova, kojima su, moguće, pripadali *Vrbanja* i *Vrbanjuša* (Šabanović 1964: XXXVI). Još jedna mogućnost izostanka ovog naselja u osmanlijskim sumarnim defterima je da su ova mjesta pripadala vakufu, da su bila mulkovi, slobodne baštine ili na neki drugi način oslobođena feudalnih obaveza, a neka naselja i značajne građevine nisu zabilježene u defterima iz nepoznatih razloga (Šabanović 1964: XXXVIII, XLI; Zlatar 1996: 41, 76).

Međutim, još jedan prilog pretpostavci da je prostor ojkonima *Vrbanja* bio naseljen, ali to nije zabilježeno u oskudnim historijskim izvorima, jest činjenica da je već prije 1516. god., na području iznad *Stare Varoši*, koje obuhvata i područje *Vrbanjuše*, nastala *Jahja-pašina Mahala*, iz koje se, prije 1528. god., izdvojila *Mahala Sarača Alije*, poznata kao *Vrbanjuša* (Zlatar 1996: 47). *Jahja-pašina Mahala*, kao i neke druge, iz nepoznatih razloga, nisu spomenute u defteru iz 1489. god. iako su i tada postojale (Zlatar 1996: 36). Ne postoje podaci koji ukazuju na to kada je *Mahala Sarača Alije* dobila drugo ime *Vrbanjuša*. Također, iz navedenog možemo zaključiti da je *Vrbanjuša* bila nenaseljena zemlja, a također se ne spominje ni kao jedno od srednjovjekovnih sela na teritoriji grada, koja su sva uključena u mahale (Skarić 1937: 60).

4. Zaključak

Na osnovu etimološke i motivacijske analize sarajevskih ojkonima *Vrbanja* i *Vrbanjuša* doneseni su zaključci o dijelu vanjezičke stvarnosti koja se sačuvala u ovim ojkonimima.

U literaturnim izvorima su predloženi različiti korijenski morfemi ojkonima *Vrbanj* u Hrvatskoj: *Vrbanj* < *vrba*, *urban* ili *vrh banovog (doca)*. Dosadašnja etimološka analiza sarajevskog ojkonima *Vrbanjuša* < *vrh* + *banje* ukazuje na ispuštanje glasa *h*, što nije osobitost sarajevskog govora. Etimološka analiza, koja u korijenu sarajevskog ojkonima *Vrbanja* ukazuje na leksem *vrba*, moguća je i obuhvata izvanjezičku stvarnost, koja se odnosi na prirodnogeografske faktore, budući da su područja *Vrbanje* i *Vrbanjuše* staništa vrbe. Isto tako je utemeljena i etimološka analiza predložena u ovom radu, koja se bazira na izvanjezičkoj

stvarnosti, koja se odnosi na kulturnohistorijske faktore, da je u korijenu ojkonima *Vrbanja* antroponim *Vrban*. Etimološkom analizom utvrđeno je da sufiks *-j* u ojkonimu *Vrbanja*, koji se dodaje na imena živih bića muškog roda, upućuje na slavenski antroponim *Vrban*, a gramatički nastavak *-e*, kojeg nalazimo u starijim likovima ovog ojkonima – *Vrbanje* i *Vrbanje*, upućuje na rod imenice koja je nekad stajala uz ovaj elipsasti toponim, možda selo ili imanje, na osnovu čega se zaključuje da *Vrbanja* nosi značenje ‘Vrbanovo naselje’.

Na osnovu izvanjezičke stvarnosti, koju potvrđuju literaturni izvori i arheološki ostaci, utvrđeno je da je na prostoru današnjeg ojkonima *Vrbanja* postojalo rimsko naselje ili naseljen kraj, privredni centar područja nepoznatog imena, čiji je administrativni centar bila res publica *Aquae S.* na današnjoj Ilidži, i koje su, kasnije, naselili Slaveni, što navodi na zaključak da su mogli preuzeti i ime naselja, odnosno da je antroponim *Vrban* slavenska prilagodba latinskog antroponima *Urbanus*, što je zastupljenije u literaturi.

Također, korijen antroponima *Vrban* može biti i slavenskog porijekla, izveden antroponimskim sufiksom *-an* iz leksema *vrba*, što u literaturi potvrđuju malobrojni primjeri, koji se odnose na imena životinja i ženska imena, a rijetko i na muška imena.

Za ojkonim *Vrbanjuša* se, na osnovu značenja pripadnosti, koji nosi sufiks *-uša*, zaključuje da je ovaj prostor nekad pripadao naselju *Vrbanja* i da su ova dva toponima, osim istim korijenskim morfemom, moguće, povezani i vanjezičkom stvarnošću: da su stanovnici sela *Vrbanja*, moguće, eksploatisali šumu na području *Vrbanjuše*.

Nepostojanje ovih toponima u rimskim i srednjovjekovnim bosanskim dokumentima i osmanlijskim defterima, te njihov prvi zapis tek u drugoj polovini 18. st., u *Ljetopisu* Mule Mustafe Bašeskije, objašnjava se prostornim položajem ovih toponima, koji su se uvijek nalazili na periferiji naseljenih mjesta, prvo *Aquae S.*, zatim župe *Vrhbosne*, podgrađa *Hodidida* i *Sarajeva*, pa se pretpostavlja da, u pojedinim periodima, područje *Vrbanje* često nije ni bilo značajno naseljeno ili je pripadalo jednoj od mahala u zapadnom dijelu grada, što ne znači da toponim nije postojao. Za područje toponima *Vrbanjuša* naseljenost se ni ne pretpostavlja.

Također se ukazuje i na sekundarnu ulogu sarajevskog područja u srednjovjekovnoj bosanskoj državi, koja objašnjava nedostatak podataka o ovim ojkonimima, kao i na osobitost deftera *Bosanskog krajišta* da ne sadrži popise carskih, vezirskih niti beglerbegovskih hasova, kojima su, moguće, pripadali *Vrbanja* i *Vrbanjuša*, a dešavalo se da neka važna naselja i građevine nisu upisane u defter iz nepoznatih razloga. Nedostatak podataka o periodu pojavljivanja imena *Vrbanjuša* za *Mahalu Sarača Alije* otežava datiranje nastanka ovog ojkonima.

Literatura

- Ančić, Mladen. 2000. Razvoj srednjovjekovnog naseobinskog kompleksa na mjestu današnjeg Sarajeva. *Vrhbosna / Sarajevo kroz stoljeća*. Ur. Tonči Grbelja, Mirko Marjanović, Veljko Paškvalin. Sarajevo: Matica hrvatska, 46–80.
- Babić, Stjepan. 1991. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku: nacrt za gramatiku*. Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti – Globus.
- Bajgorić, Nijaz; Somun-Kapetanović, Rabija. 2012. *Uvod u metodologiju naučno-istraživačkog rada*. Sarajevo: Ekonomski fakultet Univerziteta.
- Bajo, Ivana. 1974. Karta arheoloških nalazišta u okolini Sarajeva. *Prilozi za proučavanje istorije Sarajeva*, 4 (4), Sarajevo, 43–68.
- Bakaršić, Sulejman. 1966. Geneza Sarajeva: geografski uslovi položaja i postanka. *Geografski pregled*, 10, Sarajevo, 27–46.
- Basler, Đuro. 1991. Arheološki spomenici kršćanstva u BiH do 15. stoljeća. *Kršćanstvo srednjovjekovne Bosne: radovi Simpozija povodom 9 stoljeća spominjanja Bosanske biskupije (1089–1989)*. Ur. Želimir Puljić, Franjo Topić. Sarajevo: Vrhbosanska visoka teološka škola, 1–9.
- Bašeskija, Mula Mustafa. 1997. *Ljetopis: (1746–1804)*. Sarajevo: Sarajevo Publishing.
- Bejtić, Alija. 1963. Spomenička problematika stare sarajevske čaršije. *Prilozi za proučavanje istorije Sarajeva*, 1 (1), Sarajevo, 255–294.
- Bejtić, Alija. 1973. *Ulice i trgovi Sarajeva: topografija, geneza i toponimija*. Sarajevo: Muzej grada.
- Bojanovski, Ivo. 1988. *Bosna i Hercegovina u antičko doba*. Sarajevo: Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine.
- Čorić, Božo. 1982. *Mocioni sufiksi u srpskohrvatskom jeziku*. Beograd: Filološki fakultet Beogradskog univerziteta.
- Fekeža, Lidija. 1997. Rezultati novijih arheoloških istraživanja kasnoantičkih i srednjovjekovnih lokaliteta na području Sarajeva. *Radovi sa znanstvenog simpozija „Pola milenija Sarajeva”*. Ur. Dževad Juzbašić. Sarajevo: Institut za istoriju [etc.], 19–34.
- Filipi, Amos Rube. 1984. Hidronimija zadarskih otoka. *Onomastica jugoslavica*, 11, Zagreb, 111–154.
- Gošić, Nevenka. 1987. Bogumilska lična imena u zapisima bosanskih srednjovjekovnih rukopisnih knjiga i u drugim istorijskim izvorima. *Zbornik Šeste jugoslovenske onomastičke konferencije*. Ur. Pavle Ivić. Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, 303–312.
- Grad Sarajevo sa okolicom: generalni situacioni plan, list br. 4. 1:5.000. 1937.* Sarajevo: Gradsko poglavarstvo, Građevinsko odeljenje.

- Grković, Milica. 1977. *Rečnik ličnih imena kod Srba. 1. deo: imena A–V*. Beograd: „Vuk Karadžić”.
- Grković, Milica. 1983. *Imena u dečanskim hrisovuljama*. Novi Sad: Institut za južnoslovenske jezike Filozofskog fakulteta.
- Hadžimejlić, Jasna. 1987. Mikrotoponimija trebinjske Lastve. *Onomatološki prilozi*, 8, Beograd, 1–164.
- Halilović, Senahid; Tanović, Ilijas; Šehović, Amela. 2009. *Govor grada Sarajeva i razgovorni bosanski jezik*. Sarajevo: Slavistički komitet.
- Handžić, Adem. 2000. *Opširni popis Bosanskog sandžaka iz 1604. godine, sv. 1/1*. Sarajevo: Orijentalni institut.
- Holzer, Georg. 2011. *Glasovni razvoj hrvatskoga jezika*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Hraste, Mate. 1956. Antroponimija i toponimija općine hvarske. *Hrvatski dijalektološki zbornik*, 1, Zagreb, 331–385.
- Imamović, Enver. 1997. Korijeni Sarajeva: prehistorija i antika. *Radovi sa znanstvenog simpozija „Pola milenija Sarajeva”*. Ur. Dževad Juzbašić. Sarajevo: Institut za istoriju [etc.], 11–17.
- Ivanova, Olga. 2006. *Makedonski antroponomastikon (XV–XVI vek)*. Skoplje: „O. Ivanova”.
- Jedvaj, Josip i dr. 1973–1974. *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, dio 21*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Kreševljaković, Hamdija. 1991a. *Izabrana djela, knj. 3: banje, vodovodi, hanovi i karavansaraji*. Sarajevo: „Veselin Masleša”.
- Kreševljaković, Hamdija. 1991b. *Izabrana djela, knj. 4: prilozi za političku istoriju Bosne i Hercegovine u XVIII i XIX stoljeću*. Sarajevo: „Veselin Masleša”.
- Ljubić, Šime. 1889. Izkapanje na Gradini kod Petrovasela blizu Nove Gradiške. *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 11 (1), Zagreb, 70–73.
- Maretić, Tomislav. 1886. O narodnim imenima i prezimenima u Hrvata i Srba. *Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 81, Zagreb, 69–154.
- Mataija, Ivica. 2019. *Lička toponimija*. Doktorski rad. Zadar: Sveučilište u Zadru.
- Matasić, Josef i dr. 1882. *Plan von Sarajevo: Reduction der Catastral Aufnahme*. 1:3.125. Wien: K. u. k. militärgeographisches Institut.
- Matasović, Ranko. 2014. *Slavic Nominal Word-Formation: Proto-Indo-European Origins and Historical Development*. Heidelberg: Universitätsverlag.
- Matasović, Ranko; Ivšić Majić, Dubravka; Pronk, Tijmen. 2021. *Etimološki rječnik hrvatskoga jezika, 2. sv.: O – Ž*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Memić, Mustafa. 1989. *Plav i Gusinje u prošlosti*. Beograd: „Veljko Vlahović” – Kultura.

- Milić, Ivana; Vidović, Domagoj. 2018. Toponimija jugoistočnoga dijela Neretvanske krajine. *Folia onomastica Croatica*, 27, Zagreb, 71–98.
- Milojević, Borivoj Ž. 1937. *Visoke planine u našoj Kraljevini*. Beograd: Državna štamparija Kraljevine Jugoslavije.
- Moguš, Milan. 1976. Toponimija na južnom dijelu jugoslavenske obale Jadrana. *Prva jugoslovenska onomastička konferencija*. Ur. Jovan Đonović. Titograd: Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, 63–69.
- Muljačić, Žarko. 2003. O dvjema vrstama hrvatskih „pseudoromanizama”. *Filologija*, 40, Zagreb, 95–112.
- Nosić, Milan. 1993. Tvorba andronima, patronima i metronima u zapadnoj Hercegovini. *Folia onomastica Croatica*, 2, Zagreb, 47–55.
- Pašalić, Esad. 1960. *Antička naselja i komunikacije u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: Zemaljski muzej Bosne i Hercegovine.
- Pašalić, Esad. 1963. Područje današnjeg Sarajeva u rimsko doba. *Prilozi za proučavanje istorije Sarajeva*, 1 (1), Sarajevo, 33–46.
- Paškvalin, Veljko. 2000. Sarajevo i njegovo područje, s osvrtom na kulturno-povijesno razdoblje ranog i kasnog doba Rimskog carstva. *Vrhbosna / Sarajevo kroz stoljeća*. Ur. Tonči Grbelja, Mirko Marjanović, Veljko Paškvalin. Sarajevo: Matica hrvatska, 11–45.
- Pavlović, Zvezdana. 2009. Oronimi Srbije. 1. deo: A–J. *Onomatološki prilozi*, 19–20, Beograd, 1–294.
- Pavlović, Zvezdana. 2018. Oronimi Srbije. 4. deo: Ć–Š. *Onomatološki prilozi*, 25, Beograd, 79–126.
- Peco, Asim. 1987. Jedan pokušaj sistematizacije naše antroponimije. *Zbornik Šeste jugoslovenske onomastičke konferencije*. Ur. Pavle Ivić. Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti, 263–281.
- Pešikan, Mitar. 1976. Značaj praćenja jezičkih elemenata koji se ponavljaju u mikrotoponimiji. *Prva jugoslovenska onomastička konferencija*. Ur. Jovan Đonović. Titograd: Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, 95–102.
- Pješčić, Minja. 2024. *Leksikon imena srednjovjekovne Bosne: imena naših predaka*. Travnik: Dram radosti.
- Pliško, Lina. 2016. Romanizmi u hreljičkoj spavaćoj sobi. *Fluminensia*, 28 (2), Rijeka, 27–38.
- Priručni plan grada Sarajeva*. 1949. Sarajevo: Gradsko preduzeće za kolportażu.
- Putanec, Valentin. 1968. Pavao Vitezović (1652–1713) kao onomastičar i antroponimija u „Lexicon latino illyricum” (17.–18. st.). *Rasprave*, 1 (1), Zagreb, 45–88.
- Radman-Livaja, Ivan. 2014. *Olovne tesere iz Siscije*. Zagreb: Arheološki muzej. *Sarajevo*. 1:75.000. 2. Ausgabe. 1914. [Wien]: K. u. k. Militärgeographischen Institut.

- Sarajevo*. 19??. Sarajevo: „Leon Finci”.
- Sergejevskij, Dimitrije. 1947. Arheološki nalazi u Sarajevu i okolici. *Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, nova serija, društvene nauke*, 2, Sarajevo, 13–50.
- Skarić, Vladislav. 1937. *Sarajevo i njegova okolina od najstarijih vremena do austro-ugarske okupacije*. Sarajevo: Opština.
- Skok, Petar. 1950. *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima: toponomastička istraživanja*. Zagreb: Jadranski institut Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.
- Skok, Petar. 1971. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, knj. 1*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Skok, Petar. 1973. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika, knj. 3*. Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.
- Smajić, Ramiza. 2022. *Migracije i Bosanski ejalet 1683–1718*. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu – Institut za historiju.
- Smodlaka, Josip. 1946. Imena mesta i meštana na tlu Jugoslavije. *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, 52, Split, 1–160.
- Snoj, Marko. 2009. *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*. Ljubljana: Modrijan Založba ZRC.
- Snoj, Marko. 2015. *Slovenski etimološki slovar*. www.fran.si (pristupljeno 29. 4. 2023.).
- Spahić, Edita. 2021. Mikrotoponimija jugoistočnog dijela općine Plav. *Jezikoslovni zapiski*, 27 (1), Ljubljana, 159–169.
- Spahić, Edita. 2025. *Toponimija Sarajeva*. Doktorska disertacija. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu – Filozofski fakultet.
- Spahić, Edita; Drešković, Nusret. 2023. Microtoponymy of Vogošća. *Geografski pregled*, 48, Sarajevo, 9–24.
- Spahić, Edita; Drešković, Nusret. 2024. Microtoponymy of Ilidža. *Geografski pregled*, 51, Sarajevo, 53–70.
- Spicijarić, Nina. 2009. Leksikološka i etimološka obrada romanizama u nazivlju voća, povrća i začina u govoru Omišlja na otoku Krku. *Strani jezici*, 38 (1), Zagreb, 79–90.
- Studnička, Alois. 19??. *Sarajevo J*. Sarajevo: Studnička i dr.
- Šabanadžović, Sanja. 2015. Zna li priču o Vrbanjuši? <https://radiosarajevo.ba/vijesti/lokalne-teme/foto-zna-li-pricu-o-vrbanjusi/195611> (pristupljeno 17. 1. 2022.).
- Šabanović, Hazim. 1964. *Krajište Isa-bega Ishakovića: zbirni katastarski popis iz 1455. godine*. Sarajevo: Orijentalni institut.
- Šimundić, Mate. 1982. Značenje osobnih imena tuđega podrijetla iz XI. stoljeća. *Čakavska rič*, 10, 1-2, Split, 11–22.

- Šimundić, Mate. 1995. Nepoznata osobna imena dijela istočne Hercegovine u popisu 1475.–1477. *Folia onomastica Croatica*, 4, Zagreb, 143–165.
- Šimundić, Mate. 2006. *Rječnik osobnih imena*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Šimunović, Petar. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga.
- Šimunović, Petar. 2013. Predantički toponimi u današnjoj (i povijesnoj) Hrvatskoj. *Folia onomastica Croatica*, 22, Zagreb, 147–214.
- Torkar, Silvo. 2018. Slovenska vodna imena, tvorjena iz slovanskih antroponimov. *Slavistična revija*, 66/2, Ljubljana, 191–211.
- Vaillant, André. 1974. *Grammaire comparée des langues slaves, IV: la formation des noms*. Paris: Klincksieck.
- Vidović, Domagoj. 2021. Toponimija Trebinjske šume i Površi. *Folia onomastica Croatica*, 30, Zagreb, 167–217.
- Vujević, Miroslav. 2002. *Uvođenje u znanstveni rad*. Zagreb: Školska knjiga.
- Vujičić, Dragomir. 1982. Onomastička građa Mehmed-bega Kapetanovića Ljubušaka. *Bosanskohercegovački dijalektološki zbornik*, 3, Sarajevo, 261–305.
- Walny, Adolf. 1908. *Walnyjev nacrt Sarajeva i okolice*. 1:10.000. Wien: K. u. k. militärgeographisches Institut.
- Zlatar, Behija. 1996. *Zlatno doba Sarajeva: (XVI stoljeće)*. Sarajevo: Svjetlost.
- Zlatar, Behija i dr. 2006. *Sarajevo: općina Stari Grad: ulice, trgovi, mostovi, parkovi i spomenici*. Sarajevo: Moare.

Contribution to the knowledge of the etymology of the oikonyms Vrbanja and Vrbanjuša (Sarajevo, Bosnia and Herzegovina)

Summary

The paper offers a detailed etymological analysis of the Sarajevo oikonyms *Vrbanja* and *Vrbanjuša*, contextualised within the extra-linguistic reality in which they emerged. Previous etymological treatments were imprecise and led to incomplete conclusions regarding the possible linguistic origin and age of these oikonyms.

The etymological and motivational analysis of the two oikonyms, along with the examination of extra-linguistic factors relevant to their formation, is based on Ottoman registers from 1455–1604, topographic maps and regulatory plans of the Sarajevo area published between 1882 and 1949, as well as other written sources.

The analysis proposes that the toponymic base of both oikonyms is the anthroponym *Vrban*, derived from the Latin personal name *Urbanus*, from which, after the Slavic adaptation *Urbanus* > *Vrban*, the oikonym *Vrbanja* was formed with the possessive suffix *-j*. The oikonym *Vrbanjuša* was subsequently derived from *Vrbanja* using the suffix *-uša*. This conclusion is supported by extra-linguistic evidence related to the cultural history of the city.

Ključne riječi: etimologija, motivacija, ojkonim, Vrbanja, Vrbanjuša, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Keywords: etymology, motivation, oikonym, Vrbanja, Vrbanjuša, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina

